

установлено, что кадровая политика в 1-й и 2-й авиасотни впоследствии постепенно направлялась на увеличение количества профессиональных подготовленных военных, а количеством муштрованных командование уменьшалось. В то же время, например, направка сотня количество муштрованных и немущтрованных наращивала параллельно, однако немущтрованные значительно превышали муштрованных стрелцов. Личный состав не был постоянный, постоянно колебался. Данные колебания диктовала ситуация на фронте.

Ключевые слова: военно-воздушные силы, Западно-Украинская Народная Республика, мобилизация, кадровое обеспечение, кадровая политика.

* * *

УДК 94(438).081

Синяк С. Л.

викладач кафедри всесвітньої історії,
Рівненський державний гуманітарний університет
(Україна, Рівне), ssyniak@mail.ru

КУЛЬТУРНО-ВИХОВНИЙ НАПРЯМ РОБОТИ ПОЛЬСЬКИХ ПАРАМІЛІТАРНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА ВОЛИНІ У 1921–1939 РР.

Розглянуто культурно-виховну роботу польських парамілітарних організацій на Волині у 1921–1939 рр., зокрема, досліджено внесок польських парамілітарних організацій у культурно-виховному житті Волині у 1921–1939 рр.

Мета дослідження – проаналізувати здобутки польських парамілітарних організацій у культурно-освітньому житті на Волині у 1921–1939 рр.

В культурно-виховній роботі польських парамілітарних організацій на Волині у 1921–1939 рр. великою проблемою була неграмотність, невміння читати та писати родин осадників та місцевого населення. Територія “східних кресів” ще за царського режиму була такою занедбаною у культурному плані, що не було сучасних поштових станцій, тільки у містах знаходились пошти, а село взагалі не випускало газет, за винятком повісток, як, наприклад, повістка у суд, лист з Америки і т.д. Та й отримували листи із запізненням, через довгу дорогу, що проходила через місцеві гміни та солтисів.

Ключові слова: Союз Осадників, Стрілецький союз, культурно-виховна робота, Друга Річ Посполита, стрілецький клуб, Народний будинок, вечорниці.

Після підписання Ризького мирного договору в 1921 р. до новоутвореної Другої Речі Посполитої відійшли західноукраїнські землі по лінії Керзона. Саме на цей час припадало утворення на території Волинського воеводства перших польських парамілітарних організацій, головними цілями, яких була військово-фізична, економічна, господарська та культурно-виховна діяльність.

Історіографія проблеми культурно-виховної діяльності польських парамілітарних організацій на Волині у вітчизняних так і польських істориків майже відсутня. По-суті даного питання частково торкалися в своїх роботах польські дослідники. Яскравими представниками польської історіографії є – Я.Стовбняк–Смогоржевська [25], А. Закревська [26].

Великим досягненням польських парамілітарних організацій на Волині була культурна та суспільна робота, яка ставила за мету виховання освіченої людини. Вона втілювалася через створення бібліотек, читалень, клубів, організацію лекцій та зібрань, проведення різноманітних екскурсій, з'їздів, конференцій, виступів, театральних вистав і п'єс, кінематографічних показів, концертів. Неабияку роль при цьому відігравала наявність власного друкованого часопису, публікація різноманітних інформаційних матеріалів, які стосувалися союзних та суспільних справ [3, арк. 68].

Польські парамілітарні організації робили все для того, аби кожний відділ, округ, область мали власний культурний центр, клуб, бібліотеку з читальнею, а

також по можливості аматорську сцену, оркестр та хор. Саме таким чином, вони намагалися “пристрастити” населення до культурно-ціннісних орієнтирів. Важливим чинником, який координував би культурно-просвітницьку роботу, був власний культурний центр. У Союзу Осадників – це був Народний Дім, у Стрілецького Союзу – клуб [26, s. 37].

Саме на території клубу Стрілецького Союзу цементувалося життя кожного члена організації. Тут кожен міг знайти роботу, яка відповідала б його здібностям чи потребам. В аматорських колективах вчили правильно читати, навчали театральній майстерності, співам, щоб кожен присутній міг задовольнити свої культурні потреби. Через мережу клубів Союз підкреслював свою культурну діяльність, що втілювалася через суспільно-виховний характер [1, арк. 86; 22, s. 36].

Від початку існування Стрілецького Союзу побудова клубів стала пріоритетним завданням. І хоча справа з організацією цих культурних установ ніби зрушила з місця, однак проблему з їх розміщенням було вирішити набагато складніше. На кінець 20-х рр. ХХ ст. проблема приміщень для клубів Стрілецького Союзу частково вирішилася. Станом на 1935 р. Союз у своєму розпорядженні мав 7866 клубів. Половина округів та підокругів у 1931–1937 рр. характеризувалася стабільним зростанням кількості цих культурних закладів. Найбільша динаміка росту проглядалася в таких округах, як “Варшава”, “Познань”, “Перемишль” та підокруг “Тернопіль”. Для порівняння, в окрузі (підокрузі) “Луцьк” з 1931 по 1937 рр. кількісне зростання клубів складало: 1931–32 рр. – 111, 1932–33 рр. – 130, 1936–37 рр. – 236 [15, арк. 16]. У підокрузі “Тернопіль” відповідно 340, 434 та 547. Станом на 1 липня 1938 р. стрілецьких будинків у Луцьку було: закінчених 13; у процесі будівництва перебувало 20. У підокрузі “Тернопіль”: закінчених – 14 та у будівництві перебували – 13 [25, s. 135].

Коли в Стрілецькому Союзі культурно-освітнім закладом був клуб, у їхніх “колегах” осадників таку роль відіграв Народний будинок. Для розбудови Народних будинків Союзом Осадників було утворено Товариство Народного Дому. До його прерогатив входило сплата членських внесків членів Товариства на будівництво Народних будинків та участь останніх безпосередньо в самих будівельних роботах.

Найбільший успіх в організації Народних Будинків мала Волинь. Їх тут нараховувалось 46. Найбільш біднішим на ці культурні заклади було Віленське воеводство, яке мало всього 3 Народних Будинки. Допомога, виділена через Головне Управління Союзу Осадників з Освітнього Фонду для всіх 72 Народних Будинків, становила 234586 зл., що складало близько 10% вартості коштів будівництва. Один Народний Будинок припадав на 120–125 родин осадників [20, s. 59].

У 1938 році повітовий Союз Осадників заклав початок будівництво Народних Будинків у таких відділах, як Хорів, Тайкури, Стрільце – Велике, Понятівка та Ляхів – Подчепки [4, арк. 92]. Головною перешкодою в побудові Народних Будинків у зазначених місцях став брак коштів від держави. Актуальною стала проблема будівництва повітової

осадницької бурси у Здолбунові, у зв'язку з проектом перебудови Професійно-технічної школи [5, арк. 47].

Одним з основних завдань роботи Стрілецького клубу було залучення молодого покоління до культурно-освітньої та виховної роботи. Клубні заходи стрілецької молоді не були строго регламентовані за віковими групами. Натомість, чітко регламентувалися напрямки освітньої і виховної діяльності. Умовно їх можна поділити на декілька складових: ігровий напрям (колективні ігри – спортивні або інтелектуальні, конкурси, турніри), освітній (читання книг, вечори запитань та відповідей, дискусій на обрану тематику), просвітній (розмови, бесіди, звіти, інформаційні поради, читання листів, прослуховування радіо тощо), редакторсько-видавничий (редагування власного часопису), дозвілля (співи, театральні вистави, інсценізації, вечорниці, екскурсії, збори на свіжому повітрі) [4, арк. 18].

Велику надію у культурній роботі Стрілецький клуб покладав на радіо. Для цього Стрілецький Союз у своїй культурно-освітній та виховній діяльності наполягав, аби кожен клуб мав радіоприймач. Ця справа мала дуже важливе значення для сільських та маломістечкових відділів, які були відірвані від великих міст [6, арк. 4].

Станом на 1931–1935 рр. у Луцькому окрузі таких апаратів нараховувалось: 1931–1932 – 10; 1932–1933 – 14; 1933–1934 – 8; 1934–1935 – 16. У підокрузі Тернопіль відповідно: 4; 17; “–”; 35 [2, арк. 4].

Не останню роль у житті стрілецької громади відігравали бесіди. Тематика бесід була присвячена переважно суспільним проблемам не тільки кожного відділу, але й загальнодержавним. У них стрільці обговорювали можливість та засоби співпраці з місцевою владою; найважливіші санітарні приписи та розпорядження, господарські проблеми даного відділу та можливості їх вирішення; закони та розпорядження для землевласників (наприклад, закон про охорону природи – рослин та тварин); надання першої медичної допомоги; організації курсів вчителів; санітарно-гігієнічних норм; експорт і імпорт тощо. Тобто, головним чином бесіди були присвячені господарським, економічним, медичним проблемам [24, s. 141].

Іншою формою занять, яка спонукала стрільців до самовдосконалення, було заохочення їх до читання листів та періодичних видань. Відбувалось це через переказ на зібраннях клубу звітів з газет та журналів. Переказ відомостей з газет у формі газетних звітів мало, перш за все, зацікавити слухачів читати газети та вміти їх переказу, удосконалити в них здібності до відтворення текстового матеріалу. Найпростішим методом переказування відомостей було складання звіту через одного стрільця – відповідача, або кілька таких відповідачів. Тематично звіти охоплювали політичні новини з Польщі та з-за кордону, організаційні повідомлення, освітні, господарські, земельні та промислові справи, військова тематика, технічний напрям, спортивна інформація, різноманітні новини, хронічки подій та гумор [7, арк. 44].

Однією із форм культурно-просвітницького напрямку роботи Стрілецького Союзу було читання книг. Така практика у роботі Стрілецьких клубів була запроваджена наприкінці 20-х рр. Її метою було, перш за все, навчити людину добре читати та розуміти

прочитане, показати вагу книги, як найважливішого джерела мудрості, привити пізнання життя через читання книг, її ваги, як найважливішого джерела інформації та скарбниці польської культури [23, s. 102].

Читали, за звичай, тижневики та місячники. Часто зупинялися на земельній тематиці, рубриці “Поради жінкам”, осадницькі та католицькі листи. Щоденні випуски газет були рідкістю, найчастіше ними користувалися у клубах або купували їх при виїзді до сусідніх міст чи містечок. Майже вся література у будинках осадників зводилась до класики: трилогій Сінкевича, книг Пруса чи Крашевського, придатних тільки для дитячого читання. Інші тематичні книги можна було взяти у бібліотеці, що знаходились переважно у Народних Будинках і клубах, або з бібліотек при найближчих школах. Читання книг, часто відбувалось в голос у родинному колі під час зимових вечорів, коли час йшов повільно. Читали при слабому світлі керосинової лампи. В період кризових років (1929–1933 рр.) видатки на книги та періодичні видання займало одне з останніх місць у бюджеті парамілітарних організацій [21, s. 107].

Кількість бібліотек і книг у Луцькому окрузі Стрілецького Союзу станом на 1937 р. становило: при клубах – 311, постійних бібліотек – 49, непостійних – 35; кількість книг – 11038; кількість книг на один клуб – 35. Відповідно у підокрузі Тернопіль: 600, 92, 87, 10400, 17.

Власна бібліотека Стрілецького Союзу у Любомиріці у 1937 р. мала 116 книг. Це були підручники КФВВП, Юнацька Школа, Стрілецький співник, Інструкція Орлят, тижневик “Стрілець” у кількості 70 шт. та афіша про спортивні змагання – 23 шт. [9, арк. 25].

Важливим засобом інформативного та пропагандистського характеру, а також формою дозвілля було кіно. Польські парамілітарні організації мали у своєму розпорядженні власні кінематографічні переносні студії. Так, головне управління Стрілецького Союзу спільно з Вісловом Коссоваковим отримало дозвіл на показ кінематографічних фільмів на власній переносній електростанції, яку надала Ліга протипожежної та газової атаки. Показ фільмів здійснювався переважно у малих містечках, а Стрілецький Союз отримав пільги на прокат кінострічок, плативши малий податок з продажу квитків [8, арк. 107]. Цінова політика на сеанс різнилася в залежності від того, чи бажаючий входив до Стрілецького Союзу, чи ні. Так, ціна одного місця на сеанс кіно станом на 1936 р. для представників Союзу була наступною: I ряд – 50 грошів, II – 40, III – 30. для всіх інших вона складала: I ряд – 1 злот, II – 70 грошів, III – 50 грошів [10, арк. 40зв].

Крім Стрілецького Союзу, свій власний кінотеатр мала Ліга протипожежної та газової атаки, який знаходився у Корці. В період з 1934 по 1937 рр. тут було показано більше ста фільмів. Саме завдяки цьому кінотеатру, волинський глядач міг насолоджуватися такими фільмами, як “Париж у вогні”, “Московська ніч”, “Нові пригоди Тарзана” [11, арк. 42].

Серед колективів клубів для культурного життя Стрілецького Союзу, велику роль, відводилося так званим, артистичним групам. До них варто віднести хори, оркестри, музичні та театральні колективи.

Вокальний напрям роботи був одним з основних у діяльності Стрілецьких клубів. Велику популярність мали солдатські та народні пісні. Особливу групу становили патріотичні пісні, які підіймали настрій під час народних свят. Пісня завжди розпочинала та закінчувала заняття в клубах, була елементом радості та хорошої атмосфери закладу. Стрілецький Союз дбав, аби на першому місці стояли пісні легіонерів, стрільців та народні [26, s. 93].

Союз дбав про те, аби спів був важливим чинником виховання, який поглиблював культурний рівень особистості та виховував серед стрільців риси патріота – солдата. Майже в кожному культурно-освітньому відділі та клубі був власний хоровий колектив. До найбільш значимих та відомих хорів Стрілецького Союзу можна було віднести хор з Тернополя. Вокальний колектив Стрілецького Союзу у Тернополі був утворений в другій половині 1935 р. Після двох років існування він складався з 32 співаків, які за 16 місяців роботи провели 165 зустрічей та 21 виступ [17, арк. 7].

Враховуючи велике значення пісні у житті комітету фізичного виховання та військової підготовки та Стрілецького Союзу, у 1937 році Союз організував співочий конкурс. Усі відділи КФВВП та Стрілецького Союзу мали представити на конкурс наступні пісні: “Jeszcze Polska”, “Powsza Brygada”, “Naprzód Druż Strolecka”, “Medlitwa Strolecka”. Ці пісні виконувались на один голос. Крім цього, необхідно було виконати три народні та дві довільні пісні на два голоси та розказати вірш [9, арк. 31].

Союз Осадників, влаштовуючи вокальні зібрання молоді, іноді їх поєднував зі спортивними змаганнями. Так, з'їзд осадницької молоді у Рівному 16–17 травня 1931 р. складався з пісень, музики, огляду спортивних досягнень. На святі було багато присутніх з числа студентів Кременецького ліцею, осадницької молоді Рівного та передмістя. Під час святкування відбувалася посвята прапора Союзу Осадників у Рівненському та Костопільському повітах. Проживали учасники у новоствореному закладі Інтернаті Союзу Осадників у м. Рівне. Програма заходу включала в себе ранню літургію у Парафіяльному костелі Рівного з посвятою прапора Союзу Осадників, парад учасників, сніданок для дітей, показ фільму “Вогняні серця” у рівненському кінотеатрі “Емпайр”, обід. По обіді відбулося відкриття культурно-освітньої частини програми, де були представлені вистави учасників святкування та народного молодіжного фестивалю. Це дійство відбувалося у п'яти павільйонах рівненського ринку. Завершенням свята були спортивні змагання [11, арк. 30].

Іншою формою артистичних занять, поєднаних з наукою співу, були інсценізація, читання та хоральна декламація. Серед них, найбільшу популярність мали вистави, виключно з повісті і новел, які проходили у формі театрального дійства. Драматизація становила театральне опрацювання якоїсь однієї частини, або цілого твору (повісті, новели, прислів'я, загадки). Репертуар стрілецьких театральних вистав був дуже різноманітним: від веселої комедії власного авторства, до важких знаних класиків А. Міцкевича, Ю. Словацького, С. Висп'яньського та інших [19, s. 28].

Театральні вистави, які продукували польські парамілітарні організації, проводилися як польською, так і українською мовами. Так, 27 лютого 1938 р. у залі початкової школи села Дермань, Здолбунівського повіту Союзом Харцерів було проведено виставу “Пригоди мельника” на польській мові. По закінченню вистави, дозвільну програму продовжили танці. Такі заходи дозволяли не лише провадити колонізацію серед місцевого населення, а й приносили навіть прибутки. Наприклад, за вечір вистави і танців Союз Харцерів заробив 83 злотих і 83 грошей [12, арк. 33].

Окрім проведення польськомовних вистав, парамілітарні організації проводили театральні дійства і на українській мові. Так, Союз Військових Інвалідів у селі Яновка, гміни Гоща, провів виставу – комедію у 4 актах Яна Тобілевича “Сто тисяч” українською мовою [13, арк. 109].

Союз Осадників Луцького повіту у 1939 р. отримав дозвіл від Міністерства Внутрішніх Справ на проведення вистав по всій території Волинського воєводства. Цей театр під керівництвом артиста Романа Піотровського ставив різного жанру постановки – від драми та комедії, до фарсу. Завданням цього драматичного колективу була пропаганда польської культури в містечках та осадах, до яких не приїздив волинський театр, а також протидія впливу російських театрів, що переважно діяли у невеликих населених пунктах [14, арк. 102].

Клубні зібрання членів Стрілецького Союзу також відгравали далеко не останню роль у культурній політиці організації. Вони дозволяли не лише зібратися на будь-яку дозвільну програму, а й відігравали об'єднуючий фактор серед стрільців, показували цілісність Союзу. Такі зібрання називалися стрілецькими або клубними вечорницями. Вони носили урочистий характер, охоплювали велику кількість стрілецьких родин, знайомих та навіть у сіх мешканців села чи містечка [18, s. 114].

Нерідко вечорниці присвячувалися окремій тематиці. Наприклад, стрільці на вечорницях святкували Свято лісу, День матері, державні свята (3 травня, 11 листопада), річниця народних повстань та великих битв (наприклад, Грюнвальдську битву), смерті великих польських королів, військових, поетів, артистів, композиторів та науковців [16, арк. 2].

Отже, великою проблемою для налагодження культурно-освітнього життя осадників було те, що вони були ворожо прийняті місцевим населенням, вважаючи їх, як загарбників їхніх земель. Осадники були в тяжкому економічному становищі, не враховуючи їх роботу на землі, вони всі кошти інвестували у розвиток своїх господарств, відвівши культурно-освітньому розвитку та самоуправлінській функції другорядну роль.

Список використаних джерел

1. Державний архів Волинської області. – Ф. 129. – Оп. 1. – Спр. 2.
2. Там само. – Ф. 333. – Оп. 1. – Спр. 1.
3. Державний архів Рівненської області. – Ф. 30. – Оп. 20. – Спр. 173.
4. Там само. – Ф. 156. – Оп. 2. – Спр. 377.
5. Там само. – Ф. 223. – Оп. 1. – Спр. 20.
6. Там само. – Ф. 30. – Оп. 20. – Спр. 195.
7. Там само. – Ф. 31. – Оп. 1. – Спр. 1722.
8. Там само. – Ф. 30. – Оп. 20. – Спр. 180.

9. Там само. – Ф. 11. – Оп. 1. – Спр. 2.
 10. Там само. – Ф. 30. – Оп. 18. – Спр. 2674.
 11. Там само. – Ф. 30. – Оп. 18. – Спр. 1728.
 12. Там само. – Ф. 156. – Оп. 2. – Спр. 153.
 13. Там само. – Ф. 30. – Оп. 18. – Спр. 1356.
 14. Там само. – Ф. 156. – Оп. 2. – Спр. 318.
 15. Там само. – Ф. 30. – Оп. 18. – Спр. 2688.
 16. Державний архів Тернопільської області. – Ф. 2. – Оп. 2. – Спр. 184.
 17. Там само. – Ф. 2. – Оп. 18. – Спр. 244.
 18. Eberhard P. Polska ludność kresowa. Rodowód, liczebność, rozmieszczenie / P. Eberhard. – Warszawa, 1998. – 215 s.
 19. Hoffman J. Przewodnik po Wołyniu / J. Hoffman. – Warszawa: Związek polskih towarzystw turystycznych, 1938. – 67 s.
 20. Krzyżanowski T. Polskie siły społeczne na tle stosunków narodowościowych na Wołyniu / T. Krzyżanowski. – Warszawa, 1938. – 45 s.
 21. Mędrzecki W. Inteligencja polska na Wołyniu w okresie międzywojennym / W. Mędrzecki. – Warszawa, 2005. – 356 s.
 22. Mędrzecki W. Województwo wołyńskie 1921–1939. Elementy przemian cywilizacyjnych, społecznych i politycznych / W. Mędrzecki. – Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich: Wydaw. PAN, 1988. – 202 s.
 23. Muszałowska K. Miernik wychowania fizycznego młodzieży szkolnej / K. Muszałowska // Wychowania fizyczne. – 1933. – № 6–8. – S. 102–128.
 24. Nowodworski W. Województwa wschodnie w świetle tytułów książek / W. Nowodworski // Rocznik Ziemi Wschodnich. – Warszawa: Wydawnictwo zarządu głównego Towarzystwa Rozwoju Ziemi Wschodnich, 1938. – S. 131–144.
 25. Stobniak–Smogorzewska J. Kresowe osadnictwo wojskowe 1920–1945 / J. Stobniak–Smogorzewska. – Warszawa: Instytut Studiów politycznych PAN, oficyna wydawnicza RYTM, 2003. – 419 s.
 26. Zakrzewska A. Związek Strzelecki 1919–1939. Wychowanie obywatelskie młodzieży / A. Zakrzewska. – Kraków: Oficyna Wydawnicza “Impuls”, 2007. – 320 s.

References

1. Derzhavnyj arhiv Volyn's'koi' oblasti. – F. 129. – Op. 1. – Spr. 2.
 2. Tam samo. – F. 333. – Op. 1. – Spr. 1.
 3. Derzhavnyj arhiv Rivnens'koi' oblasti. – F. 30. – Op. 20. – Spr. 173.
 4. Tam samo. – F. 156. – Op. 2. – Spr. 377.
 5. Tam samo. – F. 223. – Op. 1. – Spr. 20.
 6. Tam samo. – F. 30. – Op. 20. – Spr. 195.
 7. Tam samo. – F. 31. – Op. 1. – Spr. 1722.
 8. Tam samo. – F. 30. – Op. 20. – Spr. 180.
 9. Tam samo. – F. 11. – Op. 1. – Spr. 2.
 10. Tam samo. – F. 30. – Op. 18. – Spr. 2674.
 11. Tam samo. – F. 30. – Op. 18. – Spr. 1728.
 12. Tam samo. – F. 156. – Op. 2. – Spr. 153.
 13. Tam samo. – F. 30. – Op. 18. – Spr. 1356.
 14. Tam samo. – F. 156. – Op. 2. – Spr. 318.
 15. Tam samo. – F. 30. – Op. 18. – Spr. 2688.
 16. Derzhavnyj arhiv Ternopil's'koi' oblasti. – F. 2. – Op. 2. – Spr. 184.
 17. Tam samo. – F. 2. – Op. 18. – Spr. 244.
 18. Eberhard P. Polska ludność kresowa. Rodowód, liczebność, rozmieszczenie / P. Eberhard. – Warszawa, 1998. – 215 s.
 19. Hoffman J. Przewodnik po Wołyniu / J. Hoffman. – Warszawa: Związek polskih towarzystw turystycznych, 1938. – 67 s.
 20. Krzyżanowski T. Polskie siły społeczne na tle stosunków narodowościowych na Wołyniu / T. Krzyżanowski. – Warszawa, 1938. – 45 s.
 21. Mędrzecki W. Inteligencja polska na Wołyniu w okresie międzywojennym / W. Mędrzecki. – Warszawa, 2005. – 356 s.
 22. Mędrzecki W. Województwo wołyńskie 1921–1939. Elementy przemian cywilizacyjnych, społecznych i politycznych / W. Mędrzecki. – Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich: Wydaw. PAN, 1988. – 202 s.
 23. Muszałowska K. Miernik wychowania fizycznego młodzieży szkolnej / K. Muszałowska // Wychowania fizyczne. – 1933. – № 6–8. – S. 102–128.
 24. Nowodworski W. Województwa wschodnie w świetle tytułów

książek / W. Nowodworski // Rocznik Ziemi Wschodnich. – Warszawa: Wydawnictwo zarządu głównego Towarzystwa Rozwoju Ziemi Wschodnich, 1938. – S. 131–144.

25. Stobniak–Smogorzewska J. Kresowe osadnictwo wojskowe 1920–1945 / J. Stobniak–Smogorzewska. – Warszawa: Instytut Studiów politycznych PAN, oficyna wydawnicza RYTM, 2003. – 419 s.

26. Zakrzewska A. Związek Strzelecki 1919–1939. Wychowanie obywatelskie młodzieży / A. Zakrzewska. – Kraków: Oficyna Wydawnicza “Impuls”, 2007. – 320 s.

Syniak S. L., lecturer of world history cathedra at Rivne State Humanitarian University (Ukraine, Rivne), ssyniak@mail.ru

Cultural and educational direction of Polish paramilitary organizations in Volyn in the 1921–1939 years

The article is devoted to cultural and educational work of Polish paramilitary organizations in Volyn in 1921–1939 years. In particular, investigated the contribution of Polish paramilitary organizations in the cultural and educational life of Volyn in the 1921–1939 years.

The aim – to analyze the achievements of Polish paramilitary organizations in the cultural and educational life in Volyn in the 1921–1939 years.

In the cultural and educational work of Polish paramilitary organizations in Volyn in 1921–1939 years. Was a big problem illiteracy, inability to read and write colonists families and the local community. Territory “Kresy” during the tsarist regime was so neglected in cultural terms, there was no modern postal stations were only in the cities–mail, and the village is not subscribed to newspapers, except subpoenas, such as a summons to court, a letter of America etc. And the letters received late, due to the long road that runs through the local commune and Soltis.

Keywords: Union Colonists, Shooting Union, cultural and educational work, the Second Commonwealth, shooting club, the People’s House, evenings.

Синяк С. Л., преподаватель кафедры всемирной истории, Ровенский государственный гуманитарный университет (Украина, Ровно), ssyniak@mail.ru

Культурно–воспитательное направление работы польских парамилитарных организаций на Волинии в 1921–1939 гг.

Рассмотрена культурно–воспитательная работа польских парамилитарных организаций на Волинии в 1921–1939 гг., в частности, исследовано вклад польских парамилитарных организаций в культурно–воспитательной жизни Волинии в 1921–1939 гг.

Цель исследования – проанализировать достижения польских парамилитарных организаций в культурно–образовательной жизни на Волинии в 1921–1939 гг.

В культурно–воспитательной работе польских парамилитарных организаций на Волинии в 1921–1939 гг. большой проблемой была неграмотность, неумение читать и писать семей осадников и местного населения. Территория “восточных областей” еще при царском режиме была такой запущенной в культурном плане, что не было современных почтовых станций, только в городах находились почты, а село вообще не выпускало газет, за исключением повесток, как, например, повестка в суд, письмо с Америки и т.д. И получали письма с опозданием, через долгий путь, проходившей через местные гмины и солтисов.

Ключевые слова: Союз Осадников, Стрелечий союз, культурно–воспитательная работа, Вторая Речь Посполитая, стрелковый клуб, Народный дом, вечеринки.

* * *

УДК 94(477.83/86)

Лукашів В. Я.

кандидат історичних наук (Україна, Тернопіль), terr87lukaschiw@gmail.com

ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ “ТОВАРИСТВА ІМ. М. КАЧКОВСЬКОГО” В СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД

Досліджується економічна діяльність культурно–просвітнього “Товариства ім. М. Качковського” у Східній Галичині упродовж окресленого періоду. Діяльність інституції розвивалася у складних умовах національно–культурного життя українців. “Товариство ім. М. Качковського” належало до москвофільського спрямування, мало на меті поширення освіти і знань серед широкого загалу. Висвітлено процес москвофільської кооперації в Східній Галичині. “Товариство ім. М. Качковського” заснувало низку економічних інституцій, тісно співпрацювало з іншими москвофільськими організаціями. Показано розвиток економічної діяльності товариства в міжвоєнний період. Доведено вплив інституції на суспільно–політичне життя галицьких українців.

Ключові слова: Східна Галичина, “Товариство ім. М. Качковського”, економічна діяльність, москвофільство, кооперація.